

ÚVOD

Úvod se zpravidla píše jako poslední, ale někdy se tak dokonce píše i detektivky. Prakticky se jedná o určitý pokus krátkého shrnutí s možným návrhem jednoduchého řešení.

Mým původním záměrem bylo připomenutí a záchrana již zapomínané jednoduché spirituality společenství, které za komunistů masově posílalo balíky s humanitární pomocí do misií. Postupně jsem se snažil doplnit nutné návaznosti a zkušenosti. Jedná se zejména o to, že taková pomoc se má líbit Bohu. Možno připomenout i Ábela a Kaina. (Pastýř Kain byl starší a v překladu to překvapeně znamená Boží dar.) Oba sice obětovali Bohu, ale víme, jak to nakonec dopadlo.

Obsah mé práce se postupně rozrůstal, a tak je spíše záznamem mého hledání. Samozřejmě jsem se pokoušel využívat zkušeností našich předchůdců. Jak odborníci říkají; jsme sice trpaslíci, ale na ramenu předchozích obrů, a tak někde vidíme o kousek dále. Z těchto důvodů se toto sepsání nepřibližuje k nějakému receptu, jak jednoznačně postupovat. Nakonec nás Písmo informuje, že Božích úradků (nebo cest) je **více než (zrnek) písku na poušti (srov. Ž 139,17-18)**. Také by se dalo říci, že nekonečné možnosti Boží mnohosti jsou zrcadlovým obrazem naší neurčitosti. Předpokládám, že čtenář si z těchto informací sám vybere to, co mu bude nejlépe vyhovovat, ale i jeho nesouhlas nebo výhrady mohou mu být inspirací k doplnění a vyhledání dalších informací.

Ve 4. století v Evropě již přestávalo pronásledování křesťanů. Křesťanství hrdinské, ale jednoduché, se postupně upřesňovalo. Nehrozilo již nebezpečí, a tak docházelo k určitému zvládnutí, kterému se někteří snažili čelit vlastním řešením, spíše již zasvěceným způsobem

života. Objevují se křesťanská společenství, kde někteří byli i se svými sloužícími. Jednotlivci odcházeli na poušť, ale někteří si dokonce vybrali za svou poustevnu i několikapatrový vysoký sloup. Poustevníci se věnovali stále modlitbě a v přísnějších společenstvích se postupně osekávalo světské zaměření mnichů. Elegantnější je však představa, že naše zakotvení v Bohu a modlitbách je před Boží tváří, kde teprve dostáváme svou pravou podobu. Někteří tuto myšlenku ještě dále stále rozvádějí. Podle vysvětlení papeže Benedikta XVI. pak: *Každý nalézá své dobro, když přijme plán, který s ním má Bůh. V tomto plánu nachází svou pravdu a přijetím takového plánu se stává svobodným.* Věrnost Bohu je pak totožná s hájením vlastních zásad a naše bezzávadost, nebo dokonce zbabělost, by vlastně omezovala naši svobodu.

Teologové mají představu o trojí existenci jsoucna, a to vně naší osoby, v naší mysli a v Bohu. Podle pana Einsteina víme, že **pozorovaný svět není absolutní, ale má vztahovost.** Naše vnímání je dle našich znalostí kvantové fyziky vždy ovlivněno pozorovatelem. Přiblížením k Bohu pak lépe vnímáme okolní svět i sebe. Inspirativní je i podobně chápaná spiritualita času, kdy naše přítomnost je vertikálně zakotvena v nekonečném Kristu, který je nám i vzorem. Záleží pak na schopnosti našeho srdce přijímat jeho darování i zadávání. Rovněž také děkovat Bohu za Jeho trpělivost i práci s námi, což vytváří náš osobní horizontální čas. Možno se rovněž inspirovat Breviářem (Liturgie mezidobí, Nejsvětějšího Srdce Ježíšova): *Ach, můj nejsladší Ježíši, – dárce života mého, – kterýžto plyne v hojnosti – ze studně srdce tvého.* (Bůh oživuje naši duši a ta následně dokonce i naše tělo. V USA to nyní dokládají statistické výzkumy – viz kniha „Bůh se vrací“, John Micklethwait, Adam Wooldridge, vydal Stanislav Juhaňák – Triton, ISBN 978-80-7387-696-8.)

Na západě poušť neměli, a tak později irští mniši volili široké moře a vzdálené ostrovy. Někteří již nebojovali se zlými duchy na poušti, ale ve společnosti. Mezi nimi vynikal známý sv. Martin, který může být pro mnohé stále velice inspirativní. Asi tak dovedl velmi dobře zúročit svou nedobrovolnou účast v armádě.

Křesťanství se tak začalo dělit na dvě organizační formy, a to všeobecnou a mnišskou. Ta obecná má farnosti, děkanáty, vikariáty,

biskupství atd. Řády mají své samostatné organizace, které se ještě dělí na ženské a mužské a vesměs podléhají papeži. Třetí cesta byla vždy poněkud problematičtější, i když se čas od času vyskytovaly snahy zobecnit požadavky, které by měly platit pro všechny křesťany. Původně se jednalo zejména o kajícíníky s odvoláním na text Písma: „*Neste břemena jedni druhých*“ (Gal 6,2). S velkým zpožděním se pak objevují III. řády pro laiky.

Řeholní řády mají zpravidla charisma z doby svého vzniku. Obrana proti ariánství vyvolala představu Krista vševládného (tj. *Pantokrator*). Teprve později se sv. Františkovi podařilo určité zlidovění, a to i včetně známých jesliček. Řeholní řády jsou proto velmi rozdílné. Ve starších byla základem zejména bázeň před vznešeným Hospodinem a cesta bdělosti. Benediktini již měli heslo: **modli se a pracuj**. Jejich spiritualita byla radostí z tvůrčí práce, vzájemného požehnání, denního rytmu chválení Pána prací a modlitbou a dbali na správnou míru i přiměřenost ve sjednocení s Bohem. Z tohoto hlediska byla nadměrnost asketických snah považována nejen za nepřiměřenou, ale dokonce i za vybočenou (srov. *Spiritualita stvoření*, Anselm Grün – Alois Seufferling).

1.1 Svatolazarská spiritualita

Kromě mé vazby na déletrvající sousedství minoritského kostela sv. Jakuba v Praze, a tak i na spiritualitu sv. Maxmiliána Kolbeho, je moje zakotvení ve svatolazarském řádu. Směrodatná je pro mne zejména tato spiritualita. Svatolazarský řád se staral o malomocné ve Svaté zemi již v polovině prvního tisíciletí. Během křížových výprav byli takto postižení přeraženi pod jurisdikci tohoto řádu. Z hygienických důvodů byly špitály pro malomocné vždy až za branami města, a to po směru převládajícího větru. Vzhledem k pomalu postupující chorobě byli pověřováni i bojovými úkoly, a tak se tento řád tak stal rytířským. Vzhledem k neblahé perspektivě své choroby vynikali mimořádnou statečností.

V tomto období se lepra rozšířila po celé Evropě. Po porážkách ve Svaté zemi založili v Evropě spoustu špitálů a dali tak jméno lazarům

i lazaretům. V Praze po jejich špitálu zbyla jen Lazarská ulice. Objekt časem zvaný *Curia leprosorum, ecclesia S. Lazari inter lepros* (1) je zmiňován již roku 1234 (2), kdy se uvádí, že od neznámého času měl ve špitálním kostele sv. Lazara duchovní službu zderazský klášter Strážců Božího hrobu.

Základní spiritualitou bylo sebeobětování trpícím údům Krista, tj. těm nejubožejším – „*Budeš milovat Pána Boha svého celým svým srdcem a bližního svého jako sebe samého ...*“. Jedná se o objevování Krista v milosrdenství k trpícím údům jeho mystického těla. Závazkem je služba nemocným, malým a poníženým. Je zajímavé, že podobně to bylo i u františkánů. Rovněž sv. František na počátku svého obrácení pečoval právě o malomocné, a podle jeho vlastních slov – *hořké se mu stalo sladkým*.

Duchovním protektorem sjednoceného svatolazarského řádu je v době tohoto sepsání Jeho Blaženost Řehoř III. (Gregorius III.), který je řecko-katolickým patriarchou Antiochie a celého Východu, Alexandrie a Jeruzaléma. V rámci jeho péče o duchovní růst svěřeného řádu má na tuto činnost jasný křesťanský pohled. Ten se poněkud liší od západního teologického myšlení, které např. u svátostí někdy vnímá spíše jejich právně prováděcí charakter. Můžeme se tak nechat poučit jeho pozhnáním k vydanému řádovému Malému oficiu:

Modlitba je základním pokrmem každého křesťana, je to jeho každodenní chléb. Výběr modliteb, žalmů a invokací je promyšlený. Oslovil mne také název poslední části „Modlit se po celý život“. Skutečně není pro členy řádu vždy snadné odříkávat nebo slavít toto předložené officium. Právě její závěrečný text ukazuje cestu, po které je nutno se ubírat, abychom naplnili učení našeho Pána Ježíše Krista, velkého učitele Boží, lidské, křesťanské a univerzální modlitby Otce náš. Je to modlitba všech dětí této země, neboť je to modlitba k samotnému Otci, našemu Stvořiteli, a k našemu Spasiteli. V této souvislosti bych chtěl uvést dvojí poučení.

– *První je od sv. Basila Velikého: Říká, že je třeba žít v ovzduší modlitby a spojovat modlitbu s činností a činnost s modlitbou (to je heslo „ora et labora“ řádu sv. Benedikta, žáka sv. Basila). To znamená, že celý život musí být neustálou modlitbou (Kázání o duchovním boji, 3).*

- **Druhé poučení je od Origena:** „Modli se vždy; ten, kdo spojuje modlitbu s povinnou prací a povinnou práci s modlitbou, dodržuje příkázání modlit se neustále. Tak je život spravedlivého a zbožného člověka velkou modlitbou. A to, co modlitbou nazýváme, k tomu patří“ (De oratione. 12).

To vše je zaměřeno na posvěcení času. Modlitbou neurčitý čas člověka (chronos) vstupuje do času Boha (kairos) a náš život je tak proniknut životem Boha živého a životodárného. To je ostatně cílem lidových prostředků ustavičné modlitby – růžence na západě a Ježíšovy modlitby na východě.

Díky tedy za Malé oficium. Končím invokací často opakovanou při našich východních liturgických obřadech: „Pamatujte na naši Paní, převzatou, neposkvrněnou, nade vše požehnanou, slavnou Matku Boží a všechny svaté, svěřme sebe samé, svěřme se navzájem, svěřme celý svůj život Kristu, našemu Bohu.“

Toto poučení pak končí svým apoštolským požehnáním (Damašek, 15. října 2009).

Při porovnání se současnou západní teologií, která je často příliš rozkošatělá a rovněž i s překombinovanými pomocnými konstrukcemi, si můžeme **připomenout i papeže Lva Velikého**. Ten konstantinopolskému hierarchovi napsal v roce 449 skvělý dogmatický list. Byla to tehdy velká změna, kdy západ nově učil východ. Tehdy se řecké knihy překládaly do latiny, ale nikoliv naopak. V tomto listě Eutychův blud nejen odhalil, ale i odsoudil a přiložil nauku o jednotě osoby ve dvou přirozenostech.

Vycházel z Nicejského vyznání kréda a zrození Ježíše Krista. Obě přirozenosti jsou úplné a nesmíšené. Slovo působí jako osoba v božství a od okamžiku vtělení rovněž v lidství. Díkce dopisu je jasná a při své hloubce zdánlivě jednoduchá. Lidské úkony i utrpení patří tak osobě Slova. Naopak člověk pak v Kristu směřuje k Bohu. Tak došlo ke spojení předností alexandrijské i antiochijské christologie, kterému již poněkud předcházel Tertulián (3).

1.2 Obecně o modlitbě

Již ve Starém zákoně se dozvídáme, že **Hospodin má svůj dům modlitby** (podle židovských překladů se modlí v domě své modlitby) (srov. Iz 56,7). **Chrámem je podle Nového zákona však celý Kristus, tj. i se svou církví.** Nemáme však být na sebe domýšliví. Můžeme si připomenout, že mnozí ve svém špatném stavu, případně i v horečném deliriu, nemohou najít slova modlitby, která by se chtěli modlit. Nejsme však jen to, co je na obrazovce naší mysli. Duch svatý je nositelem této vzájemné modlitby, ke které se připojují modlitby křesťanů. Je dáváním i zadáváním křesťanům na spoluúčasti budování nebeského Jeruzaléma.

Z tohoto pohledu možno také trochu rozumět sdělení Nového zákona, že **sv. Jan Křtitel je největší z těch, kteří se narodili z ženy** (srov. Mt 11,11). Také i upozornění, že lidé se musí znovu narodit z vody a Ducha sv. Možno opět připomenout: *Dovedl je až k území své svatyně, na tu horu, kterou utvořila jeho pravice* – viz Ž 78,54.

Osoba po křtu zůstává, ale mění se lidská přirozenost. Následně se stále má zdokonalovat naše osobnost přeprogramováním z původního animálního zaměření na Boží program. Původní asymetrie zrcadlového Božího obrazu (Nejsvětější Trojice) se takto mění postupným začleňováním se do mystického těla Krista s pomocí naší nebeské matky Panny Marie a Ducha sv. To je cesta pro všechny věřící. Liturgické modlitby jsou toho jen součástí. Slovo se stalo tělem, *abychom měli „úcast na Boží přirozenosti“* (srov. 2 Petr 1,4). Vyšší skutečnost včetně začleňování předmětných výdobytků však není světskému oku zcela zjevná. Nicméně se o tuto cestu usilovně snaží jednotlivci i celé skupiny křesťanů.

Vyšší a hlubší formy řeholních spiritualit z hlediska světské činnosti zpravidla představují poněkud pasivnější formu, tj. nikoliv rovnováhu mezi modlitbou a prací. Snaha o dokonalou modlitbu je však velmi tvrdým bojem a možno připomenout i noční zápas praotce Jakuba, ze kterého nevyšel bez svého zranění.

Světsky neaktivní forma zbožnosti je pro obyčejný život laiků mnohdy svůdně lákavá, ale do života v běžné společnosti se pasivita jaksi nehodí. Řády však původně nabízely velmi náročnou křesťanskou

cestu, která byla spíše pro tvrdé muže. Při této příležitosti možno připomenout i našeho Pána, který apoštolům okázale myl nohy, ale Jeho nohy však omyla svými slzami tehdejší polepšená hříšnice. Jeví se tak odlišnost ženské a mužské spirituality, která připomíná i podobný rozdíl techniky zpěvu.

Je zásadou: jak se modlíme, tak i žijeme. Možno připomenout i Katechismus katolické církve (někdy dále jen KKC) 2742: „*Bez přestání se modlete*“ (srov. 1 Te 5,17). „*Děkujte stále Bohu Otci za všechno ve jménu našeho Pána, Ježíše Krista*“ (Ef 5,20). ... „*Nebylo nám přikázáno stále pracovat, bdít a postit se, kdežto stálá modlitba je pro nás zákonem*“ (Evagrius Ponticus, *Capita practica ad Anatolium*, 49: PG 40, 1245C). ... KKC 2745: ... Možno opět zdůraznit: „*Neustále se modlíte, kdo svou modlitbu spojuje se skutky a skutky s modlitbou. Jenom tak můžeme pokládat zásadu neustálé modlitby za uskutečnitelnou*“ (Origenes: De oratione, 12).

Jde o křesťanský způsob života, kde je rovněž důležité zaměření na pomoc potřebným. Zároveň se však oživuje pokračování sporu mezi Martou a Marií. Je velmi pozoruhodné, že Marta již tehdy dobře věděla, kdo Kristus skutečně je. Ten však po Marii pomoc nechtěl, a tak respektoval jejich odlišnost. Rovněž i my se musíme vyrovnat s touto skutečností. Je pak na každém, aby si našel své místo a tvůrčím způsobem řešil vhodný kompromis a svou spiritualitu. Možno např. jmenovat františkánský kontemplativně aktivní řád, kde se podle tohoto vzoru kdysi dokonce vzájemně střídali. Nejde však o to, že by to bylo půl na půl, ale plně oboje. Zajímavý pohled na tento problém měla bl. Marie Tereza Scrylli (1825–1889): *Opouštím Boha v kontemplaci Lazarovy sestry Marie, abych jej našla v pečlivě konaných povinnostech Marty. Bůh miluje to, když se přestaneme těšit v něm, abychom se pro něj namáhali a potom se vrátili a v něm si odpočinuli.*

1.3 Obecně o spiritualitě práce

Dlouho převládala představa o ukončení stvoření s tím, že Kristus měl vše pokažené pouze napravit. Takto inspirovaná křesťanská

spiritualita se spíše snažila jen o jakési dosažení stálé neděle nebeského Jeruzaléma. Také víme, že s fundamentální starozákonní představou o sedmém dni klidu se Kristus neztotožnil a následně měl s tehdejšími židovskými vládci velké problémy. Nelze pominout ani určitou setrvačnost pohanské představy, že na Olympu si bohové v nekonečných radovánkách stále radostně žijí.

Teologové dlouho nerozuměli výroku našeho Pána: *Můj Otec dosud pracuje a já také pracuji*“ (Jan 5,17), nebo podle ekumenického překladu: *Můj otec pracuje bez přestání, proto i já pracuji*. Podle současné představy přišel nejen vše obnovit, ale i dovršit celé stvoření. Podrobně se tím zabývá i KKC. Některé starší řády však staví více na Bohu Tvůrci než Vykupiteli, nehledě již na Posvětiteli a Dověřiteli (dále viz bod 5. 1).

Dokonalým tvorem je teprve pravý Bůh, zrozený v srdci času z Neposkvrněné, jako pravý člověk – Ježíš Kristus, který je pro nás (v Duchu svatém) stále inspirující skutečností, přímo druhým Adamem. To však ovlivňuje nejen naše představy o čase. KKC pak podrobně rozvádí některé tyto skutečnosti.

1.4 Obecně o spiritualitě času

Další níže uvedené kapitoly, zejména pak desátá, se podrobně věnují našemu času v Bohu. Možno dodat, že čas, podobně jako další stvoření, má stopu Boží. V zásadě se jedná o účast na působení Ducha svatého, a tím o naši spoluúčasť na životě Nejsvětější Trojice, a to v celém Kristu. (Duch sv. spojuje církev v jedno tělo a Kristus je jeho hlavou.) Podle současných západních odborníků se interakce křesťanů s trojjediným Bohem děje v rámci vnitřního života Nejsvětější Trojice. Jinak by podle nich nemohl být Bůh transcendentní. Žalmy také učí, že *Hospodin je naše píseň a radost z něho je naše síla*.

1.5 Zakotvení církve v Nejsvětější Trojici

Ducha sv. v Písmu nazývají odborníci Darem, a tento vnitro-božský dar vyžaduje, aby v Trojici byl někomu darován. K tomu jsou zapotřebí odlišné osoby (Dárce, Obdarovaný a Dar). Bůh Otec je zejména láska, která potřebuje od věčnosti toho druhého. Trojice je tak nezávislá na stvoření. V hypoteticky opačném případě by jedno-osobový Bůh byl závislý na stvoření, a tak by byl jen součástí takové společné množiny.

Obdarovaným je Syn, který vše dostává od Boha Otce, ale samozřejmě kromě nesplozenosti osoby Boha Otce. Ten vše z lásky vrací, a tak je jednak prvním obdarovaným, ale i druhým dárce. (Nutno uvažovat další vztah, a to v Duchu sv. celého Krista, tj. včetně jeho mystického těla – církve.) Duch sv. je v Trojici vzájemným darem Otce i Syna, a tak třetím v tomto zjednodušeně předpokládaném pořadí. Zrcadlové sebedarování Trojice je ke stvoření, a to zejména k člověku. Duch sv. se takto ze třetího místa dostává touto inverzí na prvé místo. Stvoření v Kristu by s pomocí Ducha sv. mělo participovat na věčném obdarování Boha Otce a Syna Duchem svatým.

Z Písma víme, že nakonec bude Bůh všechno ve všem. Je to nad naše chápání, ale jako podobenství možno zjednodušeně uvést, že celá matematika je v přírodních zákonech a naopak. Podle východních pohanských představ je lidská duše slepencem vlastností a rozpustí se ve vyšší skutečnosti, podobně jako kapka medu v moři. Podle sv. Jana a podle Nového zákona možno s naší omluvou uvažovat o Bohu i z hlediska předmětností, tj. že **Trojice je jedno**, což je nad hranicí našich představ. V našem Bohu je tak spousta míst. V jakési nirváně se nerozplyneme, ale naopak **budeme mít dědický podíl na jeho nekonečných dokonalostech**. Trojici se nic nepřidává a dále stále zůstává dokonale nezávislá. (Níže je uveden určitý pokus o vysvětlení pomocí podobenství o nekonečné množině s nekonečnou mohutností – viz kapitola 2. 3.) My máme Krista nejen následovat, ale přímo se s ním spojovat (obléci se v Krista atd.). **Tuto skutečnost již předjímáme ve mši svaté, kdy se Kristus obětuje Bohu celý, tj. i se svou církví.** (*Z tvé štědrosti jsme přijali chléb, který ti přinášíme, atd.*) Kristus je nejen naší hlavou, ale i naším stálým veleknězem.

Církev je mystické tělo Krista, kde máme vztah k ratolestem stromu kříže s pečeti vykoupení naším Pánem. To pochopil již náš císař Karel IV. a ve svém životopise uváděl, že naše potrava se stává naší součástí, ale v případě eucharistie je tomu právě zcela naopak. (Naše původní lidská asymetrie se tak mění k symetrii ke Kristu.) Možno připomenout i výrok Krista v Písmu, že **plnění Boží vůle je jeho pokrm** (viz J 4,32-34): *On jim řekl: „Já mám k nasycení pokrm, který vy neznáte.“ Učedníci si mezi sebou říkali: „Přinesl mu snad někdo něco k jídlu?“ Ježíš jim řekl: „Můj pokrm jest, abych činil vůli toho, který mě poslal, a dokonil jeho dílo.“* (Asymetrickou energetickou záhadnost možno přirovnat k naší radosti při výhledu z fyzicky těžko dostupného kopce nebo po dokončení náročné práce.) Stejně tak je to i v případě modlitby. Zajímavý je opačný pohled podle sv. Augustina *Datus est diabolo in cibum peccator*, tj. hříšník je dán ďablovi za pokrm.

Jak již uvedeno, Starý zákon spojuje Hospodina s domem jeho modlitby (srov. Iz 56,7). Ježíš Kristus se modlí ke svému Otci a Nový zákon to na mnohých místech popisuje. **My se máme k modlitbě našeho velekněze Ježíše Krista připojit.** Možno také připomenout velké zklamání našeho Pána v Getsemanské zahradě, kde se k jeho modlitbě apoštolové nepřipojili. Měli bychom to vynahradit, a to i s představou pokračování Getseman ve stále pokračujícím pronásledování církve. To nejen trvá, ale dokonce se stále zvětšuje. Počátkem třetího tisíciletí odborníci předpokládají, že každý rok zahyne pro víru 100 tisíc věřících křesťanů, ale podle některých až 170 tisíc.

Ježíš daroval sv. Ducha apoštolům a ti zase dalším. Sv. Jan psal o pramenech živé vody, které budou vycházet z věřící církve skrze Krista. Jedná se nejen o křest (srov. Mat 28,19), svěcení, biřmování, učení atd. Sv. Marek uvádí příslib inspirace Duchem sv. při odpovědi věřících před soudem (srov. Mar 13,11). Sv. Lukáš mluví o Duchu sv. jako o ohni.

Hřích však znamená opak, a podle odborníků je to zakřivení do sebe. Angličtina je v tomto případě odvozená od latiny, a pro slovo „křivka“ nebo „zakřiviti“ má slovo *curve* a pro „zakřivený“ pak *curved*. V češtině to zní velmi pregnantně. Mystické tělo našeho Pána je tak sice bolestně zraněno, zjizveno a staré rány se ozývají při každé

změně společenského počasí. Nicméně nekonečná Boží síla je zcela uzdravující a po ranách osudu a nepřátel zůstávají slavná stigmata.

Naše modlitby, spiritualita práce i další služba by tak měla být podílem na tom, že Duch sv. je darován Bohu Otcí skrze Ježíše Krista. **Život daru je, aby byl darován.** Duch sv. chce být darován a my se máme učit tak jednat dle svých schopností. Proto darování se Ježíši nelze oddělovat od působení sv. Ducha. Život v Duchu sv. je také nesmírně plodný a je závdavkem Božího království. Duch sv. je věčnou radostí celé Trojice.

Jsmo sice jen hliněné nádoby, ale máme být způsobilí k naplnění Boží milostí, kterou máme odpovědně spravovat. Nicméně i naše způsobilost je odvozená, ale i tak je nám prokázána čest s pomocí Ducha sv. v Ježíši Kristu sloužit Bohu Otcí, a tak se účastnit života Nejsvětější Trojice. Máme si však být s pokorou vědomi, že náš život, schopnosti, zdraví i okolnosti nejsou zcela v naší moci. V těchto souvislostech je vhodné si připomenout, že Duch sv. je dárce života, což se také pravidelně modlíme. (Níže je rozveden i podobný kybernetický problém.)

Dávání je spojeno nejen se zadáváním, ale i způsobilostí dar přijímat. Pokud obdarujeme potřebného, pak také i my máme být schopni zpětného obdarování, i když se jedná jen o ovoce jeho kříže, slabosti či chudoby. **Vzhledem k soucítění Trojice s naším nesením kříže se pak rovněž jedná o radostnou porodní bolest z našeho rození se pro Boží království. Ukřížované Slovo můžeme proto slyšet i jako Nárek.**

Z toho vyplývá vzájemná vztahovost a požehnání. Chorobou naší doby je ztráta vzájemných vztahů. Lidé ztratili vztah k sobě i k tvorstvu, a tak kloužou od jednoho vztahu ke druhému – aby vůbec pociťovali sami sebe. Potřebují-li však vztah k nějakému člověku, pak tohoto člověka spíše využívají, nebo dokonce vykořisťují. Podobný je pak postoj k věcem i přírodě.

Je poučné, že řešení **problému mezilidských vztahů má počátek v nedocenění vlastní hodnoty**, která je u Boha. Ten netrpělivě vyhlíží na návrat svých ztracených adoptovaných synů. Povolal nás nejen k životu na této zemi, ale i do Jeho království a my máme nejen pečť

Božího vlastnictví. S tímto předpokladem musíme jednat i se svými bližními.

Současné sekulární tendence jsou posunem nejen k individualismu, ale i k samostatnému životu jedinců, což je v ostrém protikladu ke starým zvyklostem. Nyní lidé bydlí a žijí spíše zcela samostatně a komunikují hlavně se svým počítačem. Pokud jim něco nevyhovuje, pak mohou změnit nejen zaměstnání, ale i své bydliště. Mají sice přátele, ale z těchto důvodů jen přechodné a povrchní. Pohybují se pak spíše ve své vlastní virtuální skutečnosti.

Rovněž této problematické lidské nezakotvenosti se týká soupis tohoto pokusu hledání a tápání, o kterém se můj přítel vyjádřil, že průmírou informací se v negativním smyslu přibližuje *Legendě aurea* od Jakuba de Voragine. Hledání je však vždy problematické a je zapotřebí spousta informací. K tomu může trochu pomoci i tento spis, který však nemíní konkurovat vědeckým knihám odborníků ani zbožnosti nějaké prosté starší paní.

Příklady pomoci potřebným se mohou **vypravovat**. V průběhu našeho životního příběhu je pak **zakoušíme**. **Jedná se tak o prolínání teorie a praxe**. Naše životní cesta není pohodlná dálnice, ale pracné hledání a dokonce spíše orientační závod zarostlým terénem, snad i trním a kopřivami. Podle Písma je však sám Bůh touto cestou. Z celkového pracného tápání se mně jeví inspirativní zkušenost sv. Bonaventury o spiritualitě současné dvojí cesty. Jedná se o vlastní očistění a doplnění Kristovým světlem, které nás uschopňuje lépe si na vše posvítit a lépe tak vidět. Pak můžeme vkládat své nohy do Kristových stop se skloněním se k chudým a trpícím. Je to pohyb srdce včetně našeho darování. Nakonec i papež má titul *služebník služebníků Božích* a takový úkol mají i andělé.

Vzorem nám tak mohou být i andělé. **Františkánský serafín** má jednu dvojici křídel sepnutou v modlitbě, druhou v pokoře zakrývá tělo a třetí používá ke hbité službě za současného nesení kříže našeho Pána. Tuto kombinovanou současnost můžeme ještě dále řešit podle inspirace dalších kůrů andělů. Síly např. představují duševní sílu spojenou s držením se Boží skutečnosti, i když jednotlivé myšlenky se pohybují různými směry i úkoly.

Jan Cassianus, který utekl od alexandrijského patriarchy Theofila pod ochranu papeže Inocence I., je hned po sv. Augustinovi pokládán za nejvýznamnější tehdejší osobnost západní církve. Měl představu *obrazu lidské mysli jako mlýnských kamenů, které voda (nápory mysli) stále pohání a na našem svobodném rozhodnutí je, zda vložíme dobré zrno, nebo plevel*. Jedná se o velmi zajímavé řešení naší roztěkané mysli. Zemřel kolem roku 435 a záhy byla uznána jeho svatost. (*Nápory naší mysli* jsou také závislé na příslušném naladění na vhodný program.)

Zajímavé je františkánské připomenutí, že nám pomáhají andělé. (Celano, 197): *Anděly, kteří s námi stojí v bojích o spásu a kteří s námi krácejí uprostřed stínů smrti, (...) je třeba ctít i jako průvodce i jako ochránce. Jejich oči nemáme nikdy urazit, v jejich přítomnosti nemůžeme dělat nic, co bychom nemohli dělat i před lidmi*.

Trůny pak inspirují laskavé spočinutí v milosti Boží. Je zajímavé, že sv. Bonaventura řadil dominikány a františkány k **cherubínskému řádu**. Oba totiž usilují o poznání Boha a úzké spojení s ním v milosti. Kdo jen věří, má sice ctnost víry, chybí však lesk, který teprve všem ctnostem propůjčuje plnou krásu. Bůh stvořil rozum, který o něm přemýšlí. Kdo je spojen s Bohem ve víře a lásce, ten usiluje vnitřně o to, aby jej lépe poznal, více chápal a hlouběji miloval. **Tato dynamika je vlastní víře samé, protože víra je poznáním Boha.**

1.6 Shrnutí

Ježíš se narodil v Betlémském chlévě a podobně i v našem srdci. Tenkrát se Panna Maria pečlivě starala o znečištěnou plenu, ale daleko horší práci má s námi. Ve spolupráci s Boží milostí máme se však snažit tento Betlém proměnit v Nebeský Jeruzalém.

Při křtu jsme se znovu narodili a změnila se nám naše přirozenost. Při stejné osobě však máme nemalou práci s naší osobností, kterou máme přeladit či přeprogramovat na nový Boží program, který je pod Jeho ochranou.

Františkáni upozorňují (2 Celano, 118), že žádný se nemá pokládat za Božího služebníka, **dokud neprošel vítězně pokušeními a strastmi. Překonané pokušení je jako prsten, jímž se Pán s duší svého služebníka zasnubuje. Mnozí si zakládají na dlouholetých zásluhách a radují se z toho, že nemusejí přestát žádné pokušení. Necht' však vědí: Pán bere v úvahu jejich slabost, neboť už před pokušením by strachem padli. Kde nebylo třeba těžce bojovat, není dokonalých ctností.**

Dovídáme se, že **jako část mystického těla Krista jsme Božím chrámem**, což je nad naši představivost. Máme být nejen pečlivými kostelníky tohoto chrámu, ale pokud možno být s pomocí Panny Marie v lepším kontaktu s Duchem svatým, který stmeluje křesťanskou obec v celého Krista. To je však práce – *jako na kostele*.

Sv. František doporučuje (List všem věrným křesťanům, 5b): *Mějme lásku a pokoru a podporujme druhé* (Tob 4,11), *neboť to obmývá duše z poskvrn hříchu. Vždyť lidé přijdou o všechno, co zanechají na tomto světě; s sebou však ponесou odměnu za lásku a za to, co rozdali; za to dostanou od Pána odměnu a štědrú odplatu.*

(Nepotvrzená řehole, 9): *Bratři, kteří na sebe berou starost sbírání almužny, dostanou za to velkou odměnu; také dárcům dávají příležitost, aby si získali zásluhy, neboť všechno, co lidé na tomto světě zanechají, zanikne, avšak za lásku a almužnu, které udělili, dostanou odměnu od Pána.*

Víme však, že neporoučíme větru ani dešti, a tak si máme uvědomit, že vše nezáleží jen na nás. Máme se však držet určitých zásad a možno opět připomenout i františkány (4).

Možným naším řešením může být i **panelová spiritualita**. Řízení moderního letadla vyžaduje sledovat rozsáhlý panel různých ukazatelů a přepínačů. Domnívám se, že podobně máme vhodně používat celou škálu různých spiritualit a naše roztékané myšlenky řešit jako jednotný panel. Rozsáhlý výčet básně před Hospodinem v Písmu máme doplňovat představou dychtivostí vyhlížejícího otce na návrat ztraceného syna a s předpokladem mimořádně silné nezměrné Boží shovívavosti, která úpěnlivě hledá své ztracené děti. Spiritualizace našeho života může být i současnou ritualizací. Bůh je nezměrnou silou, která dokáže sjednotit a spojit všechny zdánlivě neřešitelné protiklady naší dobré vůle.

Velmi zajímavý je františkánský požadavek radostného křesťanského optimismu. To je velmi důležité doporučení, zejména v naší české kotlině, kde převládá příslovečná „*blbá nálada*“ (5).

1.7 Poznámky k později zaznamenané ústní Tóře (6)

Tento spis zmiňuje i některé části později zapsané ústní Tóry. Podle tradičního hebrejského výkladu je totiž Tóra ve Starém zákoně uvedena v plurálu. Určitý problém je v nedostupném, nebo možná i dosud nezpracovaném tzv. novočtení, tj. z hlediska Nového zákona. (Za chybu se totiž považuje pohled na Nový zákon přes brýle Starého zákona.)

Z těchto důvodů jsou některé postřehy uvedeny jen okrajově. (Pro zachování autenticity jsem se pokoušel zachovat původní větná uspořádání, a to včetně jejich citace Písma.)

Modlitba jako služba srdce nastoupila po zničení Chrámu místo původní obětní bohoslužby (srov. PIRKEJ AVOT – Výroky otců, Komentář, kapitola I). Dále se dodává, že *avoda zde stojí ve významu práce jako taková, např. orba, setí, sklizeň apod., protože touto prací se člověk podílí na Božím díle stvoření, neboť je řečeno (Gn 2,3) ... „který stvořil Bůh ke konání“* – tzn. že člověk pokračuje v konání a tím přispívá k nápravě světa. *Díky skutkům milosrdenství, které člověk koná vůči svým bližním, neboť je řečeno (Ž 89,3): „Bude obrácením zbudováno věčné milosrdenství“.* Jejich učenci také prohlásili: *Skutky milosrdenství jsou významnější než poskytování almužen, neboť tou poskytujeme pouze peníze, zatímco skutky milosrdenství poskytují více (útěcha truchlícím, navštěvování nemocných apod.), almužna je jen pro chudé, skutky milosrdenství pro chudé i bohaté, almužna jen pro živé, ale skutky milosrdenství pro živé i mrtvé.*

Věřící také nemají být jako služebníci, kteří slouží pouze za mzdu, ale jako služebníci, kteří na mzdu nečekají. Má se sloužit Bohu z lásky a bohabojnosti a dodává se, že taková služba Bohu povznáší člověka.

Také se uvádí, že Duše a Tóra jsou podobné světlu. Duše – neboť je řečeno (Př 20,27): *Duše člověka je světlo od Boha*, a Tóra, neboť je

řečeno (Př 6,23): *Příkaz je svíce a Tóra světlo. Bůh řekl člověku: Mé světlo je ve tvé ruce – to je Tóra, a tvé světlo je v mé ruce – to je duše. Když budeš střežit mé, já budu střežit tvé, ale když zhasíš mé, pak i já zhasím tvé.*

Svět podle nich spočívá na Tóře, na bohoslužbě a konání skutků milosrdenství. Důležitější než zkoumání je konání. Traktát *Brachot* (17a) vysvětluje: *Počátek moudrosti je pokání a dobré skutky* (liší se od Pythagorejců).

Některé části jsou málo zajímavé, nebo i problematické (7). Velmi zajímavé je poučení, že **obavy z hříchu jsou přednější než moudrost**, ale uchová ji pouze ten, kdo podle ní žije (činí). Jinak totiž nemá trvání. *Pouze ten, jehož činy převažují nad moudrostí, si moudrost trvale uchová.* Příkazy jsou totiž nejen negativní, ale i pozitivní (viz *Mišna 12*).

Ústní Tóru, která byla tradována z generace na generaci, mají za ochranu psané Tóry a považují ji za jakýsi plot kolem Tóry. Bez takové tradice by Tóra byla nejen špatně chápána, ale podobala by se neohrazené vinici, s níž všichni mohou zacházet podle libosti. Podobně i psanou Tóru by bez tradice mohl každý libovolně vykládat.

Rovněž tak vysvětlují, že desátek je plotem kolem bohatství a chápou to ve smyslu *aser bišvil titišer* tak: *odváděj desátek, abys nabył bohatství.* A v *Midraši Mišlej* (ke knize *Přísloví*) se říká: *Když někoho spatříš, jak udílí ze svých peněz almužnu, věz, že rozhojňuje své, neboť je řečeno (Př 11,24): Někdo rozdává a přibývá mu stále;* a také je psáno (*Mal 3,10*): *Přinášejte do mých skladů úplné desátky. Až bude ta potrava v mém domě, pak to zase zkuste, praví Hospodin zástupů: Neotevřu vám snad nebeské průduchy a nevylijí na vás požehnání?* Těch plotů uvádějí více: sliby jsou plotem kolem zdrženlivosti, plotem kolem moudrosti je mlčení apod.

Mišna 20 zajímavě rozvádí, že **vše je nám dáno pouze do zástavy.** Člověk je tak za vše dlužen a musí počítat s tím, že dluh bude od něho vymáhán – bude se zodpovídat za své činy. Upozorňuje, že nad vším živým je rozprostřena síť s odvoláním na (*Kaz 9,12*): *Vždyť člověk ani nezná svůj čas. Jako ryby, které se chytají do sítě.*

... jako na ně i lidské syny je políčeno ve zlý čas. Zatím je krám otevřen a kupec dává na úvěr a nežádá okamžité zaplacení, ale kniha je

otevřená a ruka zapisuje. Ten, kdo si chce vypůjčit, ať přijde a vypůjčí si, ale výběrcí obcházejí neúnavně každý den a vybírají od lidí s jejich souhlasem i bez jejich souhlasu. V rámci vysvětlení se dodává, že duše si připravují na budoucím světě hostinu z toho, co svou námahou získaly na tomto světě.

Kapitola IV. uvádí čtyři různé způsoby interpretace Tóry, a to: *prostý doslovný; symbolický; homiletický a mystický, tj. skrytý*. Také se uvádí, že **trestem za hřích je jeho pokračování**, a že takový člověk je ponechán v moci své špatné přirozenosti a Bůh mu neposkytne pomoc. (Ježíš však umyl nohy i Jidášovi.)

Zajímavě se také píše o **bezstarostném životě bezbožníků, který je jim vlastně ke škodě**. *Mzdu za dobré skutky dostávají již na tomto světě. Naopak utrpení spravedlivých je jim k dobru, neboť je očišťováním činí způsobilé pro svět budoucí* (viz Mišna 19).

Kapitola V. uvádí, že **svět je udržován v existenci dobrými činy spravedlivých a naopak, kdo zničí jen jednu duši z Izraele, jako by zničil celý svět**. Někteří sice dávají, ale nepřejí si, aby dávali jiní, ale tak se dopouští hříchu za neposkytnutí almužny (viz Mišna 16).

Také se upozorňuje, že **ten, kdo svádí k hříchu mnohé, nestačí z Boží vůle učinit pokání**. Bude mu dokonce odejmuta možnost svobodné volby, aby se nemohl rozhodnout nakonec pro pokání a odvrátit tak od sebe trest, který si po právu zaslouží (viz Mišna 21).